

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.47551>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 12.11.2020
Kabul Tarihi: 20.12.2020
On-line Yayın: 30.12.2020

Article Type: Research article
Submitted: 12.11.2020
Accepted: 20.12.2020
Published Online: 30.12.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kolutek, M. (2020). Cebel-i Bereket Türk Ocağı ve Binası (1925-1941). *Journal of History School*, 49, 3987-4007.

CEBEL-İ BEREKET TÜRK OCAĞI VE BİNASI (1925-1941)

Mikail KOLUTEK¹

Öz

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle doğan özgürlük ortamında Türkçülük fikri etrafında toplananlar 1912'de Türk Ocakları'nı kurmuştur. Anadolu'nun birçok yerinde hızla teşkilatlanan Türk Ocakları, 1925'de Cebel-i Bereket Vilayetinde de bir şubeye sahip olmuştur. Cebel-i Bereket Türk Ocağı'nın kullandığı bina 1925 yılında inşa edilmiş, 1931 yılına kadar da bu kuruluşa hizmet vermiştir. 1931'de Türk Ocaklarının kapatılmasıyla Cebel-i Bereket Türk Ocağının faaliyetleri de sona ermiştir. Mülkiyeti CHF'ye geçen bina 1931'den sonra parti tarafından kullanılmıştır. Cebel-i Bereket Türk Ocağı binasının 1925-1941 yılları arasında nasıl kullanıldığı ve yaşanan değişiklikler çalışmanın amacı olmuştur. Arşiv vesikaları, Türk Ocakları ile ilgili kaleme alınan telif ve tetkik eserler çalışmanın kaynaklarını teşkil etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Ocağı, Cebel-i Bereket, CHF, Osmaniye.

Cebel-i Bereket Türk Ocağı and Its Building (1925-1941)

Abstract

Those who gathered around the idea of Turkism in the freedom environment that emerged with the proclamation of the 2nd Constitutional Monarchy established the Türk Ocakları in 1912. Türk Ocakları, which were rapidly organized in many parts of Anatolia, also had a branch in Cebel-i Bereket Province in 1925. The building used by Cebel-i Bereket Türk Ocakları was built in 1925 and served this establishment until 1931. With the closure of the Türk Ocakları in 1931, the activities of the Cebel-i Bereket Türk Ocağı were ended

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, T.C Tarih Anabilim Dalı, mikailkolutek@gmail.com, Orcid: 0000-0002-2409-1192

also. The building, whose ownership passed to CHF, was used by the party after 1931. How the Cebel-i Bereket Türk Ocağı building was used between 1925-1941 and the changes that occurred have been the aim of the study. Archive documents, copyrights and study Works written about Türk Ocakları constituted the sources of the study.

Keywords Türk Ocağı, Cebel-i Bereket, CHF, Osmaniye.

GİRİŞ

Türk milliyetçiliğı fikri 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yükselen ayrılıkçı milliyetçilik hareketlerine karşı bir tepki olarak doğmuştur. Dönem itibariyle özellikle Türk dili ve Türk tarihi üzerine çeşitli incelemelere yönelen Osmanlı aydınları bu hareketin de doğuşunu tetiklemiştir (Kushner, 1979, s.262; Oba, 1995, s.271; Muhammetdin, 1998, s.183). II. Meşrutiyetin 1908’de ilan edilmesine kadar milliyet temelli sivil toplum örgütlerinin kurulmasına müsaade etmeyen Osmanlı Devleti, bu tarihten sonra örgütlerin faaliyetlerine tam bir serbestlik tanımıştır. II. Meşrutiyetin doğurduğu özgürlük ortamından faydalanan azınlıklar gerek hayır gerekse edebiyat kisvelerine bürünen birçok dernek kurmuşlardır. Ancak bu dönemde Türkçülük fikrini taşıyanlar da teşkilatlanmışlar, Türkçü sivil toplum örgütleri kurmuşlardır. Türk milliyetçiliğini amaç edinerek 25 Aralık 1908’de nizamnamesini yayınlayan ilk Türkçü sivil toplum örgütü *Türk Derneğı* olmuştur. Siyasî amaç gütmeyen bu dernek, Türkçülük fikrini ilmi bir temele yerleştirmek istemiştir. Dernekte Akçuraoğlu Yusuf, Rıza Tefvik benzeri Türkçülerin yanında Prof. Gordlevsky, Prof. Martin Hartman gibi Türkiyatçılar, Boyacıyan Agop ve Antuvan Tıngır gibi aslen Türk olmayanlar da üye olarak yer almıştır. Türk Derneğı ayrıca aynı isimle bir dergiyi yayın hayatına sokmuş, ancak bu dergi 7 sayının sonunda kapanmıştır (Öksüz, 1995, s.60-61; Karaer, 1992, s.4-5).

Türkçü sivil toplum örgütlerinden ikincisi 31 Ağustos 1911 tarihinde kurulan *Türk Yurdu Derneğı* olmuştur. Ağaoğlu Ahmet, Akçuraoğlu Yusuf ve Şair Mehmet Emin gibi kanaat önderleri derneğin kurucularından olmuştur. Nizamnamesinde belirtildiğı üzere dernek amacını; “*Türk çocuklarına mahsus bir pansiyon açmak, Türklerin zekâ ve irfanca seviyelerinin yükselmesine, varidat ve teşebbüs sahibi olmalarına hizmet etmek üzere bir gazete çıkarmak*” şeklinde açıklamıştır (Karaer, 1992, s.5). Dernek bahsi geçen yayın organını aynı yılın sonlarına doğru “*Türk Yurdu*” adıyla çıkarmış, bu gazete zamanla Türk Ocakları’nın yayın organı olmuştur (Tuncer, 2012, s.550).

II. Meşrutiyetin özgürlükçü ortamında doğan üçüncü Türkçü sivil toplum örgütü 14 Mart 1913 tarihinde Emrullah Efendi önderliğinde kurulan “*Türk Bilgi*

Derneği” dir. Bu dernek de öncülleri gibi basın-yayın organlarını kullanmaya çalışmış, “*Bilgi Mecmuası*” adı altında bir dergi çıkarmıştır. Ancak bu dergi yayın hayatını 6. sayısında sona erdirmiştir (Karaer, 1992, s.5-6; Toprak, 1987, s.247). Dönem itibariyle kurulan Türkçü derneklerden dördüncüsü de “*Türk Gücü Derneği*” olmuştur. 14 Mart 1913 tarihinde kurulmuş olan dernek, Afif, Tahsin, Cevat, Mahmut, Alaaddin ve Fikri isminde bir grup gencin yürüyüşleri ve bu yürüyüşler esnasındaki sohbetleri esnasında fikir alışverişlerinden doğmuştur (Akcan, 2013, s.96). Dernek amacını; “*Büyük Türk ırkının güççe, kuvvetçe başka ırklardan geri kalmayacak, ecdadı gibi güçlü, kuvvetli olduğunu cihana bildirmek için kurulmuştur*” ifadeleriyle deklare etmiştir. Yukarıda bahsedilen dört Türkçü sivil toplum kuruluşunun fonksiyonuyla ilgili olarak Türk Gücü Derneği kurucu üyelerinden Kuzucuoğlu Tahsin Bey bir konuşmasında Türk Dünyası’nın dört direk üzerine oturduğunu ifade etmiştir. Bu dört direğin dönem itibariyle kurulmuş olan dört Türkçü Derneği temsil ettiğini de işaret etmiştir (Karaer, 1992, s.5-6).

II. Meşrutiyet’in ilan edilmesi ve Osmanlı Devleti’nin Osmanlılık fikrini benimseyerek pratiğe dökmesi bir kimlik bunalımına sebep olmuştur. Ortaya çıkan bu bunalım Osmanlı toplumu içerisindeki bireylerin tepkisi ile karşılanmış ve böylece Türkçülük akımı doğmuştur. Türk Ocaklarının faaliyete geçmesiyle ilgili ilk işaret Askerî Tıbbiye’de eğitim gören öğrencilerden gelmiştir. 190 tıbbiyeli Türk evladı adına hazırlanan bir bildiriyle “*Türklerin 1908 inkılabının ardından çöküş dönemine girdikleri ileri sürülmüş ve Türk ırkının fikrî kalkınmasının en büyük hedef olduğu*” beyan edilmiştir (Darendelioğlu, 1967, s.48; Akçura, 1981, s.197; Sarımay, 2012, s.545). Kuruluş faaliyetleri 1911 ilkbaharında başlatılan Türk Ocakları için tıbbiyeliler tarafından hazırlanan bir mektup 11 Mayıs 1911 tarihinde Türkçü olarak bilinen isimlere gönderilmiştir. Tıbbiyeliler mektupta amaçlarını “*Donanma Cemiyeti kadar geniş, fakat sırf millî ve ictimai bir cemiyet teşkil etmek*” olarak ifade etmiştir. 3 Temmuz 1911 tarihinde 231 tıbbiyeli öğrenci namına Hüseyin Fikret ve Remzi Osman Bey, öğrencilerin davetine iştirak eden Mehmet Emin, Ahmet Ferit, Akçuraoğlu Yusuf, Mehmet Ali Tevfik, Emin Bülent, Dr. Fuat Sabit ve Ağaoğlu Ahmet Beylerle toplanarak kurulması planlanan derneğin adının “*Türk Ocağı*” olmasını kabul etmiştir. Akçuraoğlu Yusuf, yapılan bu içtimanın tarihi olan 3 Temmuz 1911’i Türk Ocaklarının fiili kuruluş tarihidir diye ifade etmiştir. Buna karşın 1912 tarihli Türk Ocağı Esas Nizamnamesi’nde Türk Ocakları’nın 25 Mart 1912 tarihinde kurulduğu ibaresi yer almaktadır (Karaer, 1992, s.9-10; Sarp, 1955, s. 748). Bazı kaynaklar Türk Ocakları’nın kuruluş tarihini 22 Mart 1912 olarak nakletmektedir (Tunaya, 1984, s.432). Yapılan çalışmalar sonucu 31 Mart 1912 tarihli Tanin Gazetesi’nin ilanlar kısmında yer alan “*Türk Ocağı*” başlıklı ilanda

“Bimenni 'hilkerim teŖekkl eden Türk Ocağı 'nın hkmetten müsaadesi istihsal edildiği ilan olunur”, ifadesiyle Türk Ocaklarının açılmak için resmi izin alındığı belirtilmiŖtir. İlgili ilan Murahhas Mesul Khya Emin Ağaoğlu Halis Turgut imzasıyla gazetede yayınlanmıŖtır (Tanin, 1328, s.5). Türk Ocakları ilk toplantılarını o dönemde Türk Yurdu Dergisi'nin yönetim merkezinin bulunduğu Akbıyık'daki binada yapmıŖtır. Bu toplantılardan sonra Divanyolu'nda  odadan oluŖan bir bina da faaliyetlerini yürütmeye devam etmiŖtir (Sarınay, 1994, s.128). Seniha Sami Moralı Türk Ocaklarının kurulduğu tarihte var olan atmosferi Hamdullah Suphi ve Türk Ocakları baŖlıklı yazısında Ŗu Ŗekilde ifade etmiŖtir:

“Türkler'den baŖka Osmanlı İmparatorluğunu teŖkil eden bütün unsurlar, Osmanlı imparatorluğunu yıkmak isteyenlerin teŖvikiyle galeyanda iken Hamdullah, Türk Ocağı'nı tesis etti. Türk Ocağı, öbür unsurların husus tesandne karŖı bir akslamel olarak ortaya ıktı. Her biri, kendisini sıyanet için ayrı bir yol tutmuŖ, husus bir istikble yürüyordu. Türk Ocağı, dvası olmayan, hakkı dŖnlmeyen, inkr edilen bir millet adına ortaya ıkmıŖ bir müessesedir” (Moralı, 1969, s.72-73).

1.Türk Ocakları'nın TeŖkilatlanması ve Cebel-İ Bereket Türk Ocağı

BaŖlangıta gönüllü bir grup Trk tarafından kurulan Türk Ocakları, hızla teŖkilatlanmıŖ ve devletin yönetim kadrosu tarafından aktif bir Ŗekilde desteklenmiŖtir. Ocakların aldığı desteğin en belirgin örneklerinden bir tanesi Bursa Türk Ocağının 1922 yılı Ekim ayında İsmet İnönü, Hamdullah Suphi ve bazı milletvekillerinin katılımı ile açılması olmuŖtur (Sarınay, 1994, s.243). Türk Mill Mücadelesinin devam ettiği yıllar içerisinde ülkenin içerisinde bulunduğu olumsuz koŖullar Türk Ocaklarını da etkilemiŖtir. Zor koŖullar altında faaliyetlerine devam eden ocakların etkinlik hızı yavaŖlamıŖ, hatta bazı Ŗubeler kapanmakla karŖı karŖıya kalmıŖtır. Ocakların faaliyetlerinde gerileme yaŖanan bu dönemde Mustafa Kemal'in talebi doğrultusunda 29 Aralık 1922 tarihinden sonra alıŖmalar yeniden ivme kazanmıŖtır. Ankara'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti toplantılarının da yapıldığı bir salonda Türk Ocaklılar tarafından organize edilen bir etkinlikte yapılan ekiliŖle Mustafa Kemal PaŖa'ya 1 numaralı üyelik verilmiŖtir. Mustafa Kemal'in yeliği ile güçlenen Türk Ocakları hem ye hem de Ŗube sayısı bakımından artmıŖtır. Özellikle Ankara Türk Ocaklarının yelerinin yarıdan fazlasını Mustafa Kemal'in arkadaŖları ve milletvekilleri oluŖturmıŖtır (Kodal, 2014, s.302).

Genel merkez olan İstanbul Türk Ocağı, 1 Haziran 1923 tarihinde Refet Bele, Adnan Adıvar ve Mazhar Müfit Kansu gibi devrin önemli simalarının katılımıyla yeniden faaliyete gemiŖtir. 23 Nisan 1923 tarihinde Ankara Türk

Ocaklarının açılışında konuşan Hamdullah Suphi belirtilen tarih itibarıyla Anadolu'da 37 Ocağın faaliyete geçtiğini beyan etmiştir. Bu sayı 1923 yılı sonunda 60, 1924 Nisan ayında 71'e ulaşmıştır. Türk Ocaklarının bu hızlı gelişimiyle ilgili en dikkat çekici unsurlardan birisi 1924 yılında yapılan Genel Kongreye katılan 64 delegeden 42 tanesinin milletvekili olmasıdır. Halk ve yönetim nezdinde oldukça yüksek bir karşılık bulan Türk Ocakları teşkilatlanması 1925 yılında şube sayısını 135'e çıkarmıştır (Sarınay, 1994, s.243). Türk Ocaklarının 1925 yılı itibarıyla yurt genelinde 35 şubesinin kendisine ait binası mevcuttur (Namal ve Turan, 2020, s.369).

Cebel-i Bereket ismi XIX. yüzyılın son çeyreğinde, Osmaniye ve Payas kazaları ile Yumurtalık nahiyesinden oluşan bir sancak olan idari yapıya verilmiştir. Dönem itibarıyla Cebel-i Bereket sancak merkezi Payas'ta bulunurken, yaşanan birtakım askeri ve siyasi gelişmelerden sonra 22 Aralık 1909 tarihinde Osmaniye'ye nakledilmiştir. 1909 tarihinden sonra da Osmaniye Cebel-i Bereket ismiyle anılmaya başlanmıştır. Bu esnada Adana Vilayetine bağlı olan Osmaniye kazası idari olarak, Merkez, Hacıosmanlı, Rızaiye, Dağıstanlı ve Hristiyan isimleriyle beş mahalleden meydana gelmiştir. Kaza ayrıca Tecirli ve Kıyı isimleriyle 2 bucak ve 18 köyü de bünyesinde barındırmıştır (Kolutek, 2020, s.150-151). Cumhuriyetin ilan edilmesini müteakip sancakların vilayete tahavvülü üzerine Cebel-i Bereket sancağı da vilayet olmuştur. Bahçe, Ceyhan, Islahiye ve Dört Yol da Cebel-i Bereket vilayetine bağlanmıştır. Vilayet merkezinin Osmaniye olarak devam ettiği bu düzende Cebel-i Bereket vilayeti mevcut statüsünü 1933 yılına kadar sürdürmüştür. 1933 yılında 2197 sayılı yasa çerçevesinde Cebel-i Bereket vilayetinin ismi yeniden Osmaniye olmuş, statüsü de ilçe olarak düzenlenmiştir. Osmaniye ilçesi bu düzenlemeyle Merkezi Adana olan Seyhan vilayetine bağlanmıştır (Terzi ve Ergün, 2013, s.117).

Vilayetin idari durumu bu şekilde birtakım değişikliklere uğrarken diğer yandan tapu kayıtlarına göre yarım kargir (kağır) yapısal özelliğe sahip olan Cebel-i Bereket Türk Ocağı binası 1925 yılında inşa edilmiş görülmektedir (BCA. 490/1-1778-1209-2-54). Kayıtlardan tespit edilebildiği kadarıyla bina, Türk Ocakları tarafından toplamda 254 liraya maliyeden satın alınmış ve bu bedel 12 taksitde bölünmüştür. Satın alındığında yalnızca bir temelden ibaret olan yapı, Türk Ocağı tarafından inşa edilerek bir bina haline getirilmiştir. İnşaat çalışmaları sonucunda alt ve üst katlar tamamlanmış, 2.124 lira sarfedilerek bina kullanıma hazır hale getirilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-52). Bununla beraber ocağın faaliyete başlama tarihi olarak herhangi bir somut veriye ulaşılamamıştır. Fakat satın alınması, temelin hızlı bir şekilde bir bina haline getirilmesi Osmaniye Türk Ocağının aynı yıl içerisinde faaliyete başlamış olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Diğer taraftan Türk Ocakları Birinci Kurultayı 22-26

Nisan 1924 tarihinde Ankara'da gerçekleşirken Cebel-i Bereket Mebusu İhsan Bey bu etkinliğe kongre üyesi olarak katılmıştır. Fakat İhsan Bey ilgili toplantıda Cebel-i Bereket değil Susurluk (Susurluk) Türk Ocağı temsilcisi olarak hazır bulunmuştur (Tuncer vd., 1998, s.116). Aynı toplantıya Cebel-i Bereket Türk Ocağı adına ise herhangi bir temsilci katılmamıştır. Bu durumda İhsan Bey'in mebus olduğu bölge yerine başka bir bölgeden temsilci olarak katılması henüz bu tarihte Cebel-i Bereket Türk Ocağının aktif bir şekilde faaliyet göstermediğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda Cebel-i Bereket Türk Ocağının 1924 yılında faal olmadığını söylenebilir. Öte yandan tapu kaydının 1925'i göstermesi bakımından ocağın en erken 1925 yılında açılmış olabileceği de ifade edilebilir.

Devletin zirvesinden aldığı destekle hareket eden Türk Ocakları 1926 yılında şube sayısını 217' ye çıkarmıştır. Ayrıca 23 Nisan 1926'da Ankara'da toplanan Türk Ocakları Üçüncü Kurultay'ına sunulan raporda ocakların üye sayısının 30.000 kişi civarında olduğu belirtilmiştir (Tuncer vd., 1998, s.177). Türk Ocakları şubelerinin hızla artmaya devam ettiği bu süreçte Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın ocaklara olan desteği de kesintiye uğramamıştır. Nitekim 1926 yılında gerçekleşen Türk Ocakları kurultayına iştirak eden mebuslar Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi Başkanı Kazım Paşa, Başvekil İsmet Paşa ve Erkan-ı Harbiye Umumi Reisi Fevzi Paşa tarafından ayrı ayrı kabul olunmuşlardır. Bu ziyarette Mustafa Kemal Paşa murahhaslara mensup oldukları ocakların mesaisi hakkında çeşitli sorular sorarak izahat almıştır. Daha sonra Türk ocaklarına düşen vazifelerle ilgili bir konuşma yaparak:

“Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk Milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin mesnedi Türk camiasıdır. Bu camianın efradı ne kadar Türk harsıyla meşbu olursa, o camiaya istinad eden Cumhuriyette kuvvetli olur. Türk Ocakları tesisleri tarihinden itibaren çok yüksek hizmetler ifa etmişlerdir. Bu mesaide devam ediniz. Ve avdetinizde benim tarafımdan arkadaşlarınıza selamlar söyleyiniz”(Vakit, 1926, s.2).

ifadeleriyle Türk Ocaklarının görevleri ile bu kuruluşa karşı duyduğu hisleri dile getirmiş ve ocakların destekçisi olduğunu göstermiştir.

Türk Ocakları 23 Nisan 1926 tarihinde Ankara'da toplanan üçüncü kurultayında birçok değişiklikler yaşanmış, merkezden şubelere 6.000 civarında kitap sevk edileceği rapor edilmiştir (Tuncer vd., 1998, s.177). 1926 yılına dair kayıtlar incelendiğinde ilgili yıl içerisinde Cebel-i Bereket Türk Ocağına dair herhangi bir faaliyet bulgusuna rastlanmamıştır.

Kurulduğu günden itibaren hızla büyüme ve yaygınlaşmaya devam eden Türk Ocakları 1927 yılına gelindiğinde şube sayısını 266'ya çıkarmıştır (Sarınay, 1994, s.243; Çiçek ve Karayaman, 2007, s.17). 1927 yılı itibariyle tüm dünya

adına büyük buhran denilen ekonomik krize doğru sürüklenirken bu sorundan Türk Ocaklarının da etkilendiği söylenebilir. Nitekim Dâhiliye Vekâleti'nin 26 Şubat 1927 tarihinde ocaklara destek çağrısında bulunduğu görülmektedir. Bu destek çağrısının yapıldığı genelge şu şekildedir:

“Yıkılan İmparatorluğun enkazı arasında istiklaline ve memleketine sahip bir Türk memleketinin fikirlerinin ilk mübeşşiri ve naşiri olan Türk Ocaklarını himmetle anmak lazımdır. Gençliği ve münevver zümreyi, milli ve içtimai gayeler etrafında şuurlu ve mütesanid bir kitle halinde toplayan bu kıymetli müessesemizin takviye ve inkişafını temin ile vatanın her noktasında temin eylemek çok mühimdir. Binaenaleyh, Ocaklara vilayetlerin imkânının azami nisbetinde maddi ve manevi muaveneti deriğ etmemelerini suret-i mahsusada rica ederim efendim.

Dâhiliye Vekili M. Cemil” (Tuncer vd., 1998, s.207).

Kuruluş amaçları doğrultusunda bilim, sanat, kültür, edebiyat vs. gibi alanlarda tüm Anadolu’da faaliyet göstermeye devam eden Türk Ocakları ve ocak mensupları için 1927 yılı oldukça faal geçmiştir. Ocaklar genelinde birçok etkinliğe imza atılırken İstanbul Türk Ocağı’nın temellerinin atıldığı 25 Mart 1912 tarihi ocaklıların bayram günü olarak kutlanmıştır (Tuncer vd., 1998, s.207). Türk Ocakları IV. Kurultayı 23 Nisan 1927 tarihinde Ankara’da düzenlenmiş ve bu kurultaya Cebel-i Bereket delegesi olarak Ragıp Nurettin Bey katılmıştır (Tuncer vd., 1998, s.214). Bu veriye göre bir önceki sene herhangi bir faaliyetine rastlanmayan Cebel-i Bereket Türk Ocağının hala faal bir halde olduğu anlaşılmaktadır. 1927 yılında gerçekleşen kurultayda Türk Ocakları’nın Cumhuriyet Halk Fırkası’na (CHF) iştiraki fikri tartışılmaya başlanmıştır. Yapılan müzakereler sonucunda Halk Fırkası ile benzer hedeflerin güdüldüğü tespit edilerek ocakların fırkayla birleşmesi kararı uygun bulunmuştur. Bu yolla bağımsız ve özellikle Anadolu’da etkili olan ocakların CHF ile bir rekabete girmesinin de önüne geçilmiştir (Georgon, 2006, s.51).

Gün geçtikçe artan Türk Ocakları şubelerinin denetimini sağlayacak kontrol mekanizması 1927 yılında devreye sokulmuştur. Buna göre ocakların faaliyetlerini kontrol etmek üzere beş büyük müfettişlik oluşturulmuştur. Müfettişlik bölgelerine göre Merkez bölgesine İzzet Ulvi (Aykurt), Kuzey bölgesine Ragıp (Özdemiroğlu), Güney bölgesine Ferit Celal (Güven) müteakiben Baki (Tonguç), Batı bölgesine Burhanettin (Develioğlu), Doğu bölgesine ise Cemil Behçet atanmıştır (Tuncer vd., 1998, s.223). Oluşturulan müfettişlik bölgelerinden Güney Bölgesi; Konya, Afyon, Niğde, Isparta, Burdur, Antalya, Silifke, Mersin, Adana, Cebel-i Bereket, Gaziantep ve Maraş bölgelerini kapsamıştır (Tuncer vd., 1998, s.246).

23 Nisan-1 Mayıs 1928 tarihinde yapılan Türk Ocakları Beşinci Kurultayı'na Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden murahhasların katıldığı bilinmekle beraber bu kurultayda Cebel-i Bereket Türk Ocağını temsilen bir katılımcı tespit edilememiştir (Tuncer vd., 1998, s.243-245). Cebel-i Bereket Türk Ocağı 1928 yılı beşinci kurultayına temsilci göndermemiş olsa da ocağın idare heyeti ile ilgili veriler bulunmaktadır. Buna göre Cebel-i Bereket ocağında Reis: Defterdâr Tahir, Kâtip: Muallim Sinan İbrahim, Murahhas: Maarif Müdürü Lütfullah Osman, Muhasip: Belediye Reisi Ahmet, Veznedar: Bekir, Aza: Mahkeme Azasından Abidin, Müskirat İnhisarı Müdürü Muhiddin Bey olarak görev yapmıştır (Tuncer vd., 1998, s.280). Yapılan incelemelerde 1928 yılı içerisinde Tosya, Arapkir, Orhangazi ve Cebel-i Bereket ocaklarının kapatıldığı kaydedilmiştir (Tuncer vd., 1998, s.223). Yaşanan hadiselerden anlaşıldığı üzere Türk Ocaklarının 1931 yılında feshedilmesine kadar Cebel-i Bereket Türk Ocağı pasif durumda kalmış ve nihayetinde bu tarihte ocağa ait emlak da CHF'ye geçmiştir.

Cebel-i Bereket Türk Ocağı 1931 yılında ocakları gösterir listede feshedilen 264 Ocak arasında 61. sırada yerini almıştır (Türk Yurdu, 1963, s.64; Deniz, 2002, s.38; Tuncer vd., 1998, s.377). Osmaniye'de bulunan Cebel-i Bereket Türk Ocağı'na ait 3.200 lira kıymetindeki bir bina da CHF'nin emlak envanterine geçmiştir (Tuncer vd., 1998, s.392).

1.1. Cebel-i Bereket Türk Ocağı Binası

CHF Cebel-i Bereket idare heyeti ile genel merkezi arasında gerçekleşen yazışmalarda genel merkez Ceyhan ve Cebel-i Bereket'ten fırkaya ait mallarla ilgili teferruatlı bilgi istemiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-47). 30 Nisan 1933'de CHF Umumi kâtipliğine bir yazı gönderilerek mevcut bina ile ilgili detaylar aktarılmıştır. Hem binanın tapu kaydından hem de umumi kâtiplik ile yapılan yazışmalardan Cebel-i Bereket Türk Ocağının yapısal özellikleri ile ilgili detayları bulunmuştur. Tapu kayıtlarına göre Türk Ocağı binası yarı kâgir binadır. Kâgir bina genellikle taş, tuğla veya betondan yapılmış duvarlar üzerine kurulmuştur. Cebel-i Bereket Türk Ocağı binası bir temel üzerine değil, bir duvar üzerine inşa edilmiştir. Bununla beraber yapıda ahşap malzeme kullanılarak kolon ve kirişler yerleştirilmiştir. İnşa edildiği dönem ve bölgesel özellikler göz önüne alındığında binanın çatısı ve diğer tüm yükünü duvarlar taşımıştır.

Cebel-i Bereket Türk Ocağı binası tapu kayıtlarına göre dönem itibariyle 2.000 lira kıymete sahip olmuştur. 1925 yılında yapılan bina 1937 yılına kadar herhangi bir tadilat işlemine tabi tutulmamıştır. Dönem itibariyle şehirde pek az

Cebel-i Bereket Türk Ocağı ve Binası (1925-1941)

bulunan kalorifer tesisatı ocak binasında yapıpı kullanılmamıştır. Binanın tapu kaydına göre elektrik tesisatı bulunan yapıda sıhhi tesisat satırının karşısına “yok” ibaresi konulmuştur. Binanın sahne tesisatının olmadığı, bahçesinin olmadığı ve arsa ölçüsünün olmadığı tespit edilmiştir. Proje sahibi satırının karşısına “*Maarif Mimarı Bayan Melahat*” açıklaması yapılan tapuda binanın inşa bedeli de 2.000 lira olarak yer almıştır. İkmal tarihine “*dağılan Türk Ocaklarından partiye intikal*” şeklinde açıklama notu düşülmüştür (BCA. 490/1-1778-1209-2-54).

Cebel-i Bereket Türk Ocağı binası iki katlı olmakla beraber üst katı iki oda, bir koridor ve bir salondan meydana gelmiştir. Üst kattaki iki oda 3,25x3,25 (her biri 10,5 metrekare), salon 8,45x6,60 (55,7 metrekare) ölçülerinde yapılmıştır. Binanın salon olarak kullanılan kısmının dönem itibarıyla yapılan toplantılar için yeterli büyüklüğe sahip olduğu söylenebilir. İki kattan oluşan binanın alt katında bir dükkânı vardır. Binanın CHF'ye geçtiği esnada bu dükkân bir eczane tarafından kiralık olarak tutulmuştur. Başlangıçta maliyeden 254 liraya satın alınmış olan ve Cebel-i Bereket Türk Ocağı'nın kullanımında olan binanın 1931 yılına kadarki borçları ocak tarafından ödenmiştir. Bu tarihten sonra CHF'nin kullanımına geçen binanın 1933 yılı Ocak ayına kadar toplam borcundan 33 lira ödenmiş, bu borcun 221 lirası kalmıştır. Bununla beraber alt katta kiralık olan dükkândan alınan kira bedeliyle binanın temeli için maliyeye kalan 221 liralık borcun ödenmesi planlanmıştır (BCA. 490/1-1778-1209-2-50).

2.Cebel-İ Bereket Türk Ocağı Binasının Chp İdaresindeki Durumu

Osmaniye Cumhuriyet Halk Fırkası binası 1933 yılında satılma konusuyla gündeme gelmiştir. CHF Umumi Kâtipliği'ne Cebel-i Bereket idare heyeti tarafından 21 Şubat 1933 tarihinde 10 numaralı evrakla yazılan bir yazıyla bina hakkında malumat verilmiştir. Binanın, teşkil edilmesi düşünülen halkevi şubelerinin bir tanesine dahi yetmeyecek kadar küçük yapısal özellikte olduğu ifade edilmiştir. Bu esnada CHF teşkilatı tarafından Osmaniye şehir merkezine 5 dakika kadar yakınlıkta bulunan bir mevkiden dönümü 15 lira kıymetinde 10 dönüm arsa satın alınmıştır. 13 Şubat 1933 tarihinde yapılan toplantıda satın alınan bu arsaya parti ve halkevine yeterli düzeyde bir bina yapmak için heyet-i idare tarafından mevcut binanın satılmasına karar verilmiştir. Buna göre şubelerin merkeze yapacağı yardımlar, genel muhasebe tarafından halk evi için bu yıl tahsis edilecek 2.500 lira ile birlikte diğer gelirler de hesaplandığında toplamda 5.000 liralık bir bütçe oluşacaktır. Bu para ile daha önce satın alınan tarlaya Halkevi şubelerine yetecek büyüklükte 12x15 genişliğinde bir de salonu olmak üzere yeni bir fırka binası yapılmasına karar verilmiştir. Bununla beraber eski binanın

satılması ile ilgili iznin fırka merkezince verilmesi de istenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-53).

Adana'dan fırka genel merkezine gönderilen dilekçeden başka 21 Şubat 1933'de Cebel-i Bereket'ten de bir dilekçe gönderilmiş fakat burada fırka genel merkezinde mevcut bir tapu kaydı olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebepten ötürü 23 Mart 1933'de Cumhuriyet Halk Fırkası Umumi Kâtipliği'nden gelen yazıyla satılması teklif edilen binanın kime ait olduğu ve fırkaya ait emlak varsa tapusunun gönderilmesi istenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-52). İdare Heyeti Reisi Dr. Ahmet tarafından yazılan 29 Mart 1933 tarihli cevabi yazıda Cebel-i Bereket'te Türk Ocağı'ndan alınan ve fırkanın malı olan binanın tapusu gönderilmiştir. Ayrıca satın alınan on dönümlük arsa üzerine yapılacak bina ile ilgili yeni gelişmeler meydana gelmiştir. Buna göre vilayet yönetiminin lağv edilmesi üzerine Adana'dan beklediği para desteğini alamayacağına kanaat getiren Cebel-i Bereket idare heyeti planlanan işe başlayamayacaklarını bildirmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-51). 12 Nisan 1933 tarihinde parti umumi kâtipliğinden gelen yazıda kendilerine gönderilen tapunun alındığı, vilayet yönetiminin yeniden kurulmasına kadar bina inşa işinin durdurulmasının yerinde olduğu ifade edilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-50).

Bununla beraber Osmaniye CHF teşkilatına ait bir gayrimenkulün daha varlığı da gündeme gelmiştir. Fırkanın mutemedi Hacı Ahmet Efendi tarafından kimin malı olduğu ortaya çıkarılamayan yarım dönümlük bir arsa üzerine fırka tarafından 900 lira harcanarak taş duvar yapılmıştır. Bu duvar altı metre boyunda, dört metre yükseklikte inşa edilmiştir. İlgili arsanın fırkaya ait olduğu bilinmekle beraber, on yıldan beri bu arsaya hiç kimse sahip çıkmamış, fırka da tapusunu alamamıştır (BCA. 490/1-1778-1209-2-49).

Osmaniye Türk Ocağı'ndan CHP'ye geçen binanın tapusu 15 Nisan 1937 tarihinde yapılan bir yazışmada tespit edilmiştir. Yapılan incelemede ilgili tapunun 21 Eylül 1931 tarihinde fırka üzerine kaydedildiği belirlenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-46.). 1937 yılı mayısında Osmaniye ilçesinde bulunan binanın durumu yeniden parti gündemine taşınmış ve 13 Mayıs 1937'de CHP Genel Sekreterliği'nden Seyhan (Adana)'a gönderilen bir yazıyla binanın son durumu ile ilgili bilgi istenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-45). Bu yazıya karşılık Seyhan Valisi ve CHP Seyhan İl Yönetim Kurulu Başkanı T. Hadi Baysal imzalı cevabi bir yazının ilişkisiyle beraber gönderildiği yazılmış olsa da bu evrakın ilişkisi bulunamamıştır (BCA. 490/1-1778-1209-2-44). Bunun üzerine 1 Haziran 1937 tarihinde genel sekreterlikten vilayete bir evrak daha gönderilerek daha önce çizelge ile belirtilen yazıda ilgili binanın nereye tahsis edildiği sütununa bir şey yazılmamış olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla ortada mevcut

Cebel-i Bereket Türk Ocağı ve Binası (1925-1941)

olan bu eksiğin giderilmesi için ilgili sorunun giderilerek yeniden bilgilendirme yapılması istenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-43). 5 Haziran 1937 tarihinde il yönetim kurulu tarafından verilen cevabi yazıda ise binanın bir kısmının partiye tahsis edildiği ve bir kısmının da kirada olduğu bildirilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-42).

CHP ilçe binası olarak kullanılan yapı 1938 yılı sonlarına gelindiğinde eskidiği gibi birçok problemi de bünyesinde barındırmaktadır. Nitekim Seyhan il yönetim kurulundan parti genel sekreterliğine 10 Aralık 1938 tarihinde gönderilen yazıda binanın çok eski olduğu açıkça ifade edilmiştir. Kısmen ahşap olan binanın duvarları çatlamış ve ahşap kısmı çürümüş durumdayken oluşacak herhangi bir depreme dayanamayacağı da belirtilmiştir. Bina belediye fen işleri memurları tarafından incelenmiş ve hazırlanan raporda binanın sağlam olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca binanın hâlihazırda parti çalışmalarına da elverişli bir durumda olmayıp Osmaniye ilçe merkezinde ihtiyaç duyulan ve açılması düşünülen Halkevi'nin ihtiyaçlarını karşılayamayacağı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda ilçe yönetim kurulu binanın satılmasını, yerine yeniden her türlü ihtiyaca uygun bina yapılmasını talep ve teklif etmiştir. Bununla beraber binaya 2.000 lira bedel karşılığında Osmaniye Belediyesi'nin talip olduğu bildirilerek, satışının yapılmasına müsaade istenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-41). 1 Ocak 1939 tarihinde genel sekreterlikten Seyhan il başkanlığına yazılan yazıda bir ay kadar önce kendilerine gönderilen arzuhalde Osmaniye'deki parti binasında halkevi açılmasının mümkün olacağının yazıldığı hatırlatılmıştır. Buna göre açılacak halkevi için ilgili binanın yeterli olup olmadığının kesin olarak açıklığa kavuşturulması istenmiştir. Ayrıca eski bina satıldığı takdirde yerine yapılması düşünülen yeni binanın maliyeti ile satıştan elde edilecek gelir ile yapılması düşünülen yeni binanın maliyeti arasındaki farkın nasıl karşılanacağını bir keşif ile bildirilmesi talep edilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-40). İlgili talebe cevabi yazı 23 Ocak 1939 tarihinde gönderilmiş, bu yazıda konuya şu şekilde açıklık getirilmiştir: “

C: 4/1939 tarih ve 13/11263 sayılı buyruğa:

7/11/938 tarih ve 1795 sayılı mektupla arz olunduğu veçhile Osmaniye'de dağılan Türk Ocaklarından partiye kalmış olan eski bir bina vardır. İlçe yönetim kurulu bu bina dâhilinde kalmaktadır.

1902 sayılı mektupla izah edildiği veçhile bu binanın duvarları çatlamış ve ahşap kısmı çürümüş olduğundan herhangi bir sarsıntıda inhidam tehlikesi melhuz ve muhtemel bulunduğu fen memurunun tetkik raporu ile tespit edilmiştir.

Mikail KOLUTEK

Esasen (3) oda, 1 salondan ibaret olan ve belediye ile müştereken işgal edilen bu binada açılacak Halkevi için bu binanın yegâne salonundan istifade mümkün görülmekte ise de mesai ve faaliyetleri günden güne genişlemekte bulunan partimiz çalışmalarına ve açılacak halkevi teşkilatına tamamen elverişli bulunmayan şimdiki binanın değerinden fazla olarak (2.000) lira mukabilinde Osmaniye Belediye'sine satılmasına ve Osmaniye'de yeni bir parti binası yapılmasına zaruret hâsıl olmuştur.

Emir ve müsaade buyurulduğu takdirde parti binasının inşaatı bittikten sonra bir sene için Halkevi ile müştereken istifade edilmesi ve bilahare Kozan ilçesinde yapacağımız gibi Osmaniye'de de ayrıca bir Halkevi salonu ve çalışma odası ilavesiyle binayı tamamlamayı düşünmekteyiz.

Yeni yaptırılacak bina için hazırlanan planla keşif hülâsası cetveli ilişik olarak sunulmuştur. Keşif tutarı (4.859) lira (52) kuruştan ibaret olan bu paranın (2.000) lirası satılacak bina bedelinden, (1.000) lirası il yönetim kurulu yardımından, geriye kalanı da mahalli parti bütçesiyle ilçe halkının nakdi yardım ve teberrurlarından temin edilecektir.

Osmaniye'de taş, kireç, kereste gibi inşaat malzemesinin mühim kısımları bol ve ucuz bulunmaktadır. Burada yaptırılacak inşaat için müşkülât çekilmeyeceğini ve parti binasının ikmalini müteakip Halkevi için lüzumlu tesisatın da peyderpey ikmalî mümkün görülmekte olduğunu arz eder, saygılarımı sunarım.

Seyhan Valisi

CHP Seyhan İlyönkurul Başkanı" (BCA. 490/1-1778-1209-2-39).

CHP genel merkezi ile Osmaniye ilçe teşkilatı arasında oluşan ihtilaflar bu şekilde giderilirken inşa edilecek olan yeni binanın keşfi yapılarak merkeze gönderilmiştir. İlgili plan Müşavir Mimar Selim Sayar tarafından incelenerek 1 Nisan 1939 tarihinde gerekli düzenlemeler 8 madde halinde CHP 13. büro şefliğine rapor edilmiş, 7 Nisan itibarıyla de durum Seyhan CHP başkanlığına bildirilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-38; BCA. 490/1-1778-1209-2-37). Nisan ayı sonunda CHP genel sekreterliğine gönderilen yazı şimdiye kadar yapılan tüm çalışmaların heba olmasına ve eldeki binanın kullanılmaya devam etmesine sebep olmuştur. Nitekim Osmaniye ilçe teşkilatı lazım olan paranın temin edilememesi sonucu yeni bina inşasından vazgeçmiştir. Bunun yerine mevcut binanın tamirinin yapılması ve binanın parti ile halkevi çalışmalarına uygun hale getirilmesi kararlaştırılmıştır. Yapılacak tadilat için il yönetim kurulundan 1.000 lira nakit yardım yapılmış, bina inşasından vazgeçildiği il aracılığıyla genel merkezde bulunan genel sekreterliğe bildirilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-36). Yaşanan gelişmeler karşısında genel sekreterlik

tarafından gönderilen cevabi yazıda tamirat ve tadilata başlanmadan önce keşif yaptırılması, keşif evraklarının da parti mimarlığında incelenmek üzere genel merkeze gönderilmesi istenmiştir. Ayrıca mevcut binanın bu tarihe kadar sigorta ettirilmemiş ise hemen sigorta ettirilmesi, sigorta ücreti ve senelik prim miktarının da bildirilmesi talep edilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-35).

Türk Ocaklarından CHF'ye, geçen binanın tasarrufu 1939 yılının ağustos ayında yeniden yazışmalara yansımıştır. 9 Ağustos 1939 tarihinde Seyhan il yönetim kurulu tarafından CHP genel sekreterliğine gönderilen yazıyla ilçe yönetim kurulunda bina ile ilgili alınan kararlardan bahsedilerek yapılacak yeniliklerle ilgili müsaade istenmiştir. CHP ilçe yönetimi Osmaniye'de yeni açılan halkevi için bina temininin zorunlu olduğunu da gerekçe sunarak mevcut binanın hem parti hem de halkevi kullanımına uygun bir şekilde tamir edilmesi talebinde bulunmuştur. Bunun için parti binasının yanında bulunan ticaret odasına ait arsanın satın alınmasına karar verilmiş, burası için pazarlık dahi yaparak 270 liraya anlaşılmıştır. Genel sekreterlikten istenen şey ise hem eski binanın tadilatına hem de ticaret odasına ait arsa ve duvarın satın alınmasına Osmaniye ilçe yönetim kurulu adına Abdürrezzak Güvenç adına izin verilmesi olmuştur (BCA. 490/1-1778-1209-2-33). Seyhan yönetim kurulu tarafından 15 Ağustos 1939 tarihinde genel sekreterlikten istenen onarım keşif evrakı gönderilmiş, buna karşılık sekreterlik 3 gün sonra satın alma işlemine izin verildiğine dair evrakı Abdürrezzak Güvenç adına göndermiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-34); BCA. 490/1-1778-1209-2-32). Yaşanan bu gelişmelerin ardından 22 Ağustos'ta yazılan ikinci bir emirle alınacak tapu senedinin durum cetveli, birbirine sınır olan iki yerin bir tapuda birleştirilmesinin mümkün olup olmadığı ve binanın sigorta ettirilip ettirilmediğinin rapor edilmesi istenmiştir. Genel sekreterlik ayrıca eskimiş olan parti binasının tamir ve genişletme planlarının kendilerine ulaştığı, bu planların inceletilerek sonucunun bildirileceğini belirtmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-31). Genel sekreterlik Seyhan vilayeti ve Osmaniye ilçe teşkilatı ile yazışmalara devam ederken diğer taraftan kendilerine gönderilen keşfi parti mimarı olan Selim Sayar'a göndermiş ve keşfin incelenerek uygun görülen düzenlemelerin yapılmasını istemiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-30). Selim Sayar keşif üzerinde yaptığı incelemeleri bitirdikten sonra bir dizi iyileştirme ile birlikte CHP 5. Büro şefliğine raporunu takdim etmiştir. İlgili raporda detaylı olarak yapılması gerekenler şu şekilde açıklanmıştır:

“Osmaniye kaza merkezindeki parti kurağının tamir ve tevsi hakkında Ceyhan belediye fen memurluğunca tanzim olunan projelerle keşif evrakını emirleriniz üzerine inceledim.

Mikail KOLUTÉK

Projelerden edinmiş olduğum kanaat bu tevsiden esaslı bir istifade temin olunamayacağı merkezindedir. Filhakika bu ilave salondan geçme iki oda ile helalar kısmında yapılan basit bir değişiklikten ibarettir. Bundan başka mevcut ve eklenen merdiven yeter genişlikte olmadığı gibi çıkış için sahanlıktan evvel kat tavanı arasında ferahça geçmeye müsait yüksekliğin bulunamayacağı da anlaşılmaktadır.

Vaziyeti hazırardan imkân derecesinde istifade edilebilmesi için projeler üzerinde mavi kalemle düşündüğüm değişiklikleri gösterdim. Bu suretle merdivenin çıkışı müsait bir hal alarak karanlıktan kurtulacak ve bu tevsiden bilhassa salon ve servis kısımları faydalanacaktır. Keza binanın antresi ticaret odasından alınan arsada müstakil bir şekilde yerleştirilerek methal ve gardırop bina ismine uygun bir duruma girmiş olacaktır. Zemin katındaki diğer yerleri de mesela okuma odası yaparak istifadeli bir hale sokmak mümkündür. Hülasa keşif bedeli artsa dahi projenin bu suretle tashihi yerinde olacaktır.

İnşa vaziyetine gelince: 15 cm'li hımsı duvarların bu kabil inşaatta yeri olmamalıdır. Fakat aynı usullerle yapılmış bir binanın tevsii düşünüldüğüne göre mahalli tecrübelerden de istifade edilerek yapı başarılabılır. Ancak ses ve sühnetin kolayca intikali dolayısıyla bu sistem duvar yine mahzurludur. Bu şekil duvarlarda baca yerlerini çok iyi düşünüp tespit etmek de icap eder.

Projelerde gösterdiğim değişiklikler, nazarı itibara alınarak zemin katındaki boş kısımları da işe yarar bir şekle sokarak yeniden bir proje hazırlamalı, okuma odası için zemin katındaki piyeslerin tadili düşünülebilir. Bu halde de methal yine proje üzerinde teklif ettiğim yerde bulunacaktır.

Şu izahata göre, yeni planlar ve keşiflerle beraber tarafımdan tashih edilen planların da berai tetkik tekrar merkeze gönderilmesinin teminini diler dosyayı derin saygılarımla iade eylerim. 6.9.939.

Müşavir Mimar

Selim Sayar” (BCA. 490/1-1778-1209-2-29; BCA. 490/1-1778-1209-2-27).

Selim Sayar tarafından incelenen tamir ve tevsii planları ve bu planlar üzerindeki düzeltmeler 24 Kasım 1939 tarihinde Seyhan Vilayeti yönetimine gönderilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-28; BCA. 490/1-1778-1209-2-26). İlgili tarihte planların Seyhan vilayetine gönderildiği yazılsa da 11 Aralık 1939 tarihinde vilayetten genel sekreterliğe yazılan yazıda bu planların gönderilmediği açıkça ifade edilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-25). Bahsi geçen evraklar 25 Aralık'ta genel sekreterlikten yeniden Seyhan vilayetine gönderilmiş, bu tarihten

Cebel-i Bereket Türk Ocağı ve Binası (1925-1941)

bir gün sonra evrakların yanlışlıkla genel merkezde kaldığı da ifade edilerek sorun ortadan kaldırılmıştır (BCA. 490/1-1778-1209-2-24; BCA. 490/1-1778-1209-2-23). Bu esnada Osmaniye’de bulunan parti binasının 1 Eylül 1939 tarihinde 2.000 liralık poliçe karşılığında 13 lira 29 kuruşa sigorta ettirilmiş olduğu genel merkeze beyan edilmiştir. Bunun yanı sıra ticaret odasına ait olup parti adına satın alınan arsa ve duvarın da tapu senedi genel sekreterliğe gönderilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-22; BCA. 490/1-1778-1209-2-21). Diğer taraftan genel sekreterlik 19 Mart ve 3 Mayıs 1940 tarihlerinde yazdığı emirlerle yeni alınan arsanın durum cetvelinin gönderilmesi, eski bina ile alınan arsanın tapusunun birleştirilmesi işinin araştırılıp raporunun sunulması talebinde bulunmuştur (BCA. 490/1-1778-1209-2-20; BCA. 490/1-1778-1209-2-19). Seyhan Vilayeti satın alınan arsaya ait durum cetvelini 7 Haziran 1940 tarihinde genel sekreterliğine gönderirken, eski tapuların birleştirilmesine müsaade istemiş ayrıca Osmaniye’de mimar ve fen memuru bulunmadığı için parti binasının tamir planı ve keşif cetvellerinin bilahare gönderileceğini belirtmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-18). Yine 31 Temmuz’da CHP genel sekreteri Dr. Zihni Ülgen imzalı yazıyla iki tapunun birleştirilebileceği anlaşılmakla beraber tapu tevhidinin yapılarak tevhit tapusunun durum cetveli ile beraber kendilerine gönderilmesi istenmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-17; BCA. 490/1-1778-1209-2-16; BCA. 490/1-1778-1209-2-15; BCA. 490/1-1778-1209-2-14).

Cebel-i Bereket Türk Ocağından CHP’ye kalan bina ile ilgili yazışmalar genel itibariyle Seyhan Vilayet teşkilatı üzerinden Osmaniye’ye nakledilmiştir. Genel sekreterlik ile yapılan yazışmalar incelendiğinde bina için planlanan tadilat ve genişletme işlerinin yapılıp yapılmadığı ile ilgili bir kayda rastlanmamıştır. İlerleyen zaman dilimi içerisinde binanın CHP ilçe teşkilatı tarafından tasarruf edildiği anlaşılmaktadır.

3. 1941 Yangını ve Binanın Durumu

CHF’nin on yıl önce kullanmaya başladığı bina ile ilgili 1941 yılında yeni bir olay yaşanmıştır. Osmaniye’deki parti binasında 1 Ocak 1941 tarihinde bir toplantı yapılmış ve kalabalık bir gurup binada bulunmuştur. Binada bulunan partililerden birisinin gaflet ve dikkatsizliği neticesinde sofaya söndürülmeden atılan bir sigara yangına sebep olmuştur. Yangın alt katta başlamış ve binanın kullanılmasına engel teşkil etmeyecek vaziyetteyken kısa süre içerisinde söndürülmüştür. Yangında oluşan zararın miktarının 275 lira dolaylarında olduğu tahmin edilmiştir. 2.000 liraya sigortalı bulunan binada sigorta acentası tarafından inceleme yapılmış ve zararın 275 lira olduğu tespit edilmiştir. Yangın neticesinde ortaya çıkan zararının bedelinin ise gerekli incelemeleri yapan sigorta

şirketi tarafından partiye ödeneceği bildirilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-12). 23 Ocak 1941 tarihinde CHP genel sekreterliği gece yarısı saat 3'ten sonra çıkan bu yangından oluşan zarara karşılık gelen 275 liranın alınıp alınmadığı ve binanın zarara uğrayan kısmının onarılıp onarılmadığı hakkında malumat istemiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-13; BCA. 490/1-1778-1209-2-10; BCA. 490/1-1778-1209-2-9). 16 Mayıs 1941 tarihinde Seyhan Vilayeti'nden genel sekreterliğe yazılan cevabi yazıda parti binasında çıkan yangının mucib olduğu zarara mukabil sigorta şirketinden 275 lira alındığı, bu para ile binanın zarara uğrayan kısmının tamir ve ikmal edildiği bildirilmiştir (BCA. 490/1-1778-1209-2-8; BCA. 490/1-1778-1209-2-7; BCA. 490/1-1778-1209-2-5; BCA. 490/1-1778-1209-2-4.).

SONUÇ

Bir sivil toplum kuruluşu olarak 1912 yılında doğan Türk Ocakları Cumhuriyetin ilanının ardından hızla teşkilatlanmıştır. Anadolu'nun her bölgesinde yeni şubeler açılırken, yeni faaliyete geçen şubelerden bir tanesi de Cebel-i Bereket Türk Ocağı olmuştur. Kuruluş ve faaliyete geçişi itibariyle Cebel-i Bereket Türk Ocağını diğerlerinden ayıran iki önemli özellik ön plana çıkmıştır. Bu özelliklerden ilki 1925 gibi erken sayılabilecek bir tarihte Anadolu'nun güneyindeki Cebel-i Bereket Vilayeti'nde bir Türk Ocağı şubesinin açılmasıdır. İkinci önemli özellik ise yeni açılan bu şubenin kendi binasına sahip olmasıdır. şubeyi ilk olarak faaliyete geçirenlerin kimler olduğu tespit edilemese de arsa satın alınması ve bu arsaya bir bina inşa edilmesi dönem itibariyle önemli bir icraat olmuştur. Cebel-i Bereket Türk Ocağı şubesi 1925 tarihinde tamamladığı bu binada ancak altı yıl kadar faaliyet gösterebilmiştir.

Türk Ocaklarının 1931 yılında kendisini fesh etmesi sonucu Cebel-i Bereket Türk Ocağı binasının mülkiyeti CHF'ye geçmiştir. CHF tarafından iki yıl kadar kullanılan bina daha sonra Türk Ocaklarından kalan malların tasfiyesi amacıyla 1933'de satılmaya çalışılmıştır. CHF parti yönetimi tarafından genel merkeze sunulan teklif kabul görmemiş ve bu girişimden herhangi bir sonuç alınamamıştır. CHF yerel yönetimi tarafından Cebel-i Bereket Vilayetinde halkevlerine de ev sahipliği yapması düşünölen binanın yeterli fiziki şartlara sahip olmadığı için genişletilmesi düşünölmüştür. CHF yerel teşkilatı tarafından yaptırılan keşif neticesinde tadilat masrafları tespit edilmiş olsa da binayı yenileme ve genişletme çalışmaları ekonomik sebeplerden ötürü yapılamamıştır. Bu esnada CHF 1935 yılında bir isim revizyonuna gitmiş ve Halk Fırkası adı Halk Partisi olarak değiştirilmiştir. Cebel-i Bereket Türk Ocağından CHP'ye kalan

bina 1938 yılında eskidiği ileri sürülerek yeniden satılmaya çalışılmışsa da ikinci teşebbüs de boşa çıkmıştır. Kısa fasılalarla satılması gündeme gelen binada 1 Ocak 1941 tarihinde parti tarafından bir toplantı tertip edilmiştir. Yapılan bu toplantıda dikkatsiz davranılmış ve yarım kargir bina da yangın çıkmıştır. Bu yangından önce sigorta yaptırılan binanın masrafları ilgili şirketten tahsil edilerek bina tamir ettirilmiş ve CHP tarafından kullanılmasına devam edilmiştir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA. 490/1-1778-1209-2-4.	BCA. 490/1-1778-1209-2-31.
BCA. 490/1-1778-1209-2-5.	BCA. 490/1-1778-1209-2-32.
BCA. 490/1-1778-1209-2-7.	BCA. 490/1-1778-1209-2-33.
BCA. 490/1-1778-1209-2-8.	BCA. 490/1-1778-1209-2-34.
BCA. 490/1-1778-1209-2-9.	BCA. 490/1-1778-1209-2-35.
BCA. 490/1-1778-1209-2-10.	BCA. 490/1-1778-1209-2-36.
BCA. 490/1-1778-1209-2-12.	BCA. 490/1-1778-1209-2-37.
BCA. 490/1-1778-1209-2-13.	BCA. 490/1-1778-1209-2-38.
BCA. 490/1-1778-1209-2-14.	BCA. 490/1-1778-1209-2-39.
BCA. 490/1-1778-1209-2-15.	BCA. 490/1-1778-1209-2-40.
BCA. 490/1-1778-1209-2-16.	BCA. 490/1-1778-1209-2-41.
BCA. 490/1-1778-1209-2-17.	BCA. 490/1-1778-1209-2-42.
BCA. 490/1-1778-1209-2-18.	BCA. 490/1-1778-1209-2-43.
BCA. 490/1-1778-1209-2-19.	BCA. 490/1-1778-1209-2-44.
BCA. 490/1-1778-1209-2-20.	BCA. 490/1-1778-1209-2-45.
BCA. 490/1-1778-1209-2-21.	BCA. 490/1-1778-1209-2-46.
BCA. 490/1-1778-1209-2-22.	BCA. 490/1-1778-1209-2-47.
BCA. 490/1-1778-1209-2-23.	BCA. 490/1-1778-1209-2-49.
BCA. 490/1-1778-1209-2-24.	BCA. 490/1-1778-1209-2-50.
BCA. 490/1-1778-1209-2-25.	BCA. 490/1-1778-1209-2-51.

- BCA. 490/1-1778-1209-2-26. BCA. 490/1-1778-1209-2-52.
BCA. 490/1-1778-1209-2-27. BCA. 490/1-1778-1209-2-53.
BCA. 490/1-1778-1209-2-28. BCA. 490/1-1778-1209-2-54.
BCA. 490/1-1778-1209-2-29. BCA. 490/1-1778-1209-2-55.
BCA. 490/1-1778-1209-2-30.

Akcan, E. (2013). *İttihat ve Terakki Fırkası'nın Paramiliter Gençlik Kuruluşları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akçura, Y. (1981). *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. (2006).

Çiçek, E. & Karayaman, M. (2007). *Atatürk'ün Türk Ocakları'nı Ziyaretleri ve Yaptığı Konuşmalar*. Türk Ocakları Ankara Şubesi.

Darendelioglu, İ. (1967). *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*.

Deniz, A. (2002). *Kapanış Sürecinde Türk Ocakları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Georgon, F. (2006). *Osmanlı Türk Modernleşmesi (1900-1930)*. Çev. Ali Berkay.

Karaer, İ. (1992). *Türk Ocakları (1912-1931)*.

Kodal, T. (2014). Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 295-314.

Kolutek, M. (2020). Cebel-i Bereket Sancak merkezinin Erzin'den Osmaniye'ye taşınmasına yapılan itirazlar. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı I-I, 149-159.

Kushner, D. (1979). *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu (1876-1908)*.

Moralı, S. S. (1969). Hamdullah Suphi ve Türk Ocakları. *Tarih Mecmuası*, 71-77.

Muhammetdin, R. (1998). *Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi*.

- Namal, Y. & Turan. Ü. (2020). Türk Ocaklarının 1926 yılı çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 363-371.
- Oba, A. E. (1995). *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*.
- Öksüz, Y. Z. (1995). *Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi*.
- Sarınay, Y. (1994). *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*. Ötüken Neşriyat.
- Sarınay, Y. (2012). Türk Ocağı. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 41, 545-546.
- Sarp, H. E. (1955). Türk Ocağı Nasıl Kurulmuştu-II. *Türk Yurdu*, 243.
- Tanin Gazetesi. 4. Sene. Sayı: 1286. 18 Mart 1328.
- Terzi, M. A & Ergün, A. (2013). *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*.
- Toprak, Z. (1987). Türk Bilgi Derneği (1913-1914) ve Bilgi Mecmuası. *Osmanlı İlmi ve Mesleki Cemiyetleri*. 247-254
- Tunaya, T. Z. (1984). *Türkiye'de Siyasî Partiler ve II. Meşrutiyet Dönemi*. C. 1.
- Tuncer, H. (2012). Türk Yurdu. *İslam Ansiklopedisi*. C. 41.
- Tuncer, H. & Hacaloğlu, Y. & Memişoğlu, R. (2012). *Türk Ocakları Tarihi*, 1.
- Türk Yurdu. (1963). C. 3. Nu: 301.
- Vakit Gazetesi, 9. Sene, Sayı: 2989, 27.04.1926.

Mikail KOLUTK

EKLER

EK-1 Cebel-i Bereket Türk Ocağı'ndan CHF'ye kalan binanın esas cephesinden bir görünüm.

Kaynak: BCA. 490/1-1778-1209-2-54.

Cebel-i Bereket Türk Ocağı ve Binası (1925-1941)

EK-2 Cebel-i Bereket Türk Ocağı binasının CHP'ye geçtikten sonraki tapusu.

Devlet Aşhıer Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Aşhıer

Bina sahibi	C.H.P		No.	Mevcut Planlar
Kira	—		1	Vaziyet planı Mikyas
Binanın cinsi (kâğıt, yarım kâğıt, ahşap)	Yarım Kâğıt		2	Zemin kat » »
Binanın kıymeti	2000 Lira		3	Bodrum » »
Yapılma tarihi	1928		4	1 inci » » »
Tadil olunduğu tarih ve bedeli	—		5	2 inci » » »
Kalorifer tesisatı	Yok		6	Makta » »
Elektrik »	Var		7	Cebheleler »
Sihhi »	Yok		8	
Sahne »	Yok		9	
Bahçe durumu	Yok	10		
Area ölçüsü m.²	Yok	11		
		12		
		13		
		14		
		15		
		16		
		17		
		18		
		19		
		20		
		21		

Binanın bulunduğu şehir veya köy : Osmanlı

Esas Cephe

Proje sahibi Hasan Mimara Bayram Melakot

İnşa bedeli 2000 Lira

İkmal tarihi Başbakanlık Ocaklarında Partide intikal

Ne gibi tahsisatla yapıldığı

Bu tasvir için istenilen Plan Bu günün istenilen göre Yenide - Yapılmıştır

430 01 - 1778, 1209-2

54

Kaynak: BCA. 490/1-1778-1209-2-54.